بسم الله الرحمن الرحيم

حقوق اعتبارات اسنادی و ضمانت‌نامه‌های بانکی

مؤلف

دکتر حسین قربانیان

عضو هیئت علمی دانشگاه

وکیل پایه یک دادگستری

مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی

تهران - ۱۴۰۰

سرشناسه	:	قربانیان، حسین، ۱۳۵۸ -
عنوان و نام پدیدآور	:	حقوق اعتبارات اسنادی و ضمانت‌نامه‌های بانکی/ مولف حسین قربانیان.
مشخصات نشر	:	تهران: موسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	:	۳۶۲ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۴۷۵-۱۲۰-۹
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
یادداشت	:	ص.ع. به انگلیسی : Hossein Ghorbanian.Law of letter of credits & bank guarantees.
یادداشت	:	چاپ قبلی : قانون و قلم، ۱۳۹۶.
یادداشت	:	واژه‌نامه.
یادداشت	:	کتابنامه : ص. [۳۵۷] - ۳۶۲ ؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	:	اعتبار اسنادی
موضوع	:	Documentary credit
موضوع	:	اعتبار اسنادی -- تضمین‌نامه‌ها
موضوع	:	Documentary credit -- Standby
موضوع	:	ضمانت‌نامه بانکی
موضوع	:	Bank guarantee®
رده بندی کنگره	:	HG۳۷۴۶
رده بندی دیویی	:	۳۳۲/۷
شماره کتابشناسی ملی	:	۷۶۴۶۶۲۹

با مراجعه به فروشگاه اینترنتی شهر دانش از مزایای خرید آنلاین و تخفیف ویژه برخوردار شوید.

www.**shahredanesh**.com

عنوان: **حقوق اعتبارات اسنادی و ضمانت‌نامه‌های بانکی**

مؤلف: **دکتر حسین قربانیان**

ناشر: مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهردانش

صفحه‌آرا و ویراستار: نرگس صادقی

طراح جلد: زهرا کریمی

نوبت چاپ: اول

تاریخ چاپ: ۱۴۰۰

شمارگان: ۵۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۷۵-۱۲۰-۹

بهاء: ۱۵۰,۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ است.

تهران ـ خیابان کریمخان زند ـ خیابان سنایی ـ خیابان نهم ـ خیابان گیلان ـ پلاک ۵

کد پستی ۱۵۸۵۷۴۳۱۱۱ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵/۴۵۳۹ تلفن: ۸۸۸۱۱۵۸۱ نمابر: ۸۸۸۱۱۵۸۰

Website: www.sdil.ac.ir Email: publication@sdil.ac.ir

برای یگانه فرزندم «آرتین»

به نام خداوند جان و خرد

سخن ناشر

توسعه ادبیات حقوقی در هر کشور، نقش مهمی در پیشرفت نظام حقوقی آن کشور ایفاء می‌نماید. اندیشمندان و پژوهشگران دنیای بیکران حقوق که شیفته نظم‌اند و سرباز عدالت، آموزه‌های علمی و تجربیات عملی خویش را به جامعه حقوقی عرضه می‌دارند تا بتوانند در تثبیت و تنویر نظم اجتماعی و استقرار عدالت و اصلاح و پیشرفت کشور سهیم گردند.

قانون‌گذار فهیم و آگاه، هیچ‌گاه در مقام تهیه پیش‌نویس و مهیا شدن جهت وضع قانون، خود را بی‌نیاز از ادبیات و دکترین حقوقی کشور و مشورت با خبرگان نخواهد یافت و هیچ‌گاه مصوبات قبلی خویش را دائمی و مصون از نقد و اصلاح قلمداد نخواهد نمود. قضات متخصص و عدالت‌پیشه نیز نقد علمی و منصفانه آرای خود را مایه تکامل و پیشرفت می‌دانند.

دانشکده‌های حقوق که به مأموریت خطیر تربیت قضات، وکلا، مشاوران حقوقی، سردفتران، پژوهشگران و اساتید حقوق و فقه همت می‌گمارند علاوه‌بر اینکه از آموزه‌های علمی و قضایی کشور بسیار بهره می‌برند متقابلاً رسالت مهمی در غنی‌سازی ادبیات و دکترین حقوقی کشور برعهده دارند.

کشور ایران به‌ویژه در دو دهه اخیر پیشرفت قابل‌توجهی در توسعه کمّی ادبیات حقوقی کشور را شاهد بوده است. تعداد کتب و نشریات حقوقی منتشره در کشور طی بیست سال اخیر، به نسبت گذشته به‌مراتب افزایش یافته است. این دستاورد را باید به فال نیک گرفت و امیدوار بود که این پیشرفت کمّی به همین میزان با توسعه‌ای کیفی در بارور شدن دکترین حقوقی موردنیاز کشور همراه باشد و با احترام به حقوق مالکیت فکری دیگران انتشار یابد.

انتشارات مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش که همواره سعی داشته است علاوه‌بر انتشار آثار حاصل از تحقیقات پژوهشکده حقوق، به‌صورتی هدفمند و با ارزیابی علمی به گزینش و چاپ و انتشار کتاب‌های حقوقی در حوزه‌ها و موضوعات موردنیاز جامعه حقوقی کشور مبادرت ورزد، زحمات جناب آقای **دکتر حسین قربانیان** در تألیف کتاب **حقوق اعتبارات اسنادی و ضمانت‌نامه‌های بانکی** را ارج نهاده، امیدوار است این کتاب مورداستقبال جامعه حقوقی کشور و مورداستفاده متولیان امر قرار گیرد.

وحید اشتیاق

Abbreviation Signs

Uniform Rules for Contract Guarantees	U.R.C.G
Uniform Rules for Demand Guarantees	U.R.D.G
International Standby Practices	I.S.P
Uniform Commercial Code	U.C.C
International Chamber of Commerce	I.C.C
Uniform Customs and Practice for Documentary Credits	U.C.P
Electronic Uniform Customs and Practice for Documentary Credits	U.C.P
International Standard Banking Practice for the Examination of Documents Under Documentary Credits	I.S.B.P
Uniform Rules for Collections	U.R.C
International Commercial Terms	Incoterms
United Nations Convention on Independent Guarantees and Stand-by Letters of Credit (New York, 1995)	U.N.C.I.G.S.L.C

فهرست اختصاری

پیشگفتار ۱۱
مقدمه ۱۳

بخش اول. منابع مکانیسم‌های پرداخت و تضمین‌های بازرگانی بین‌المللی ۱۷
فصل اول ـ مقررات اتاق بین‌المللی بازرگانی (ICC) ۱۹
فصل دوم ـ رویه و عرف‌های متحدالشکل برای اعتبارات اسنادی ۲۰
فصل سوم ـ متمم رویه و عرف‌های متحدالشکل اعتبارات اسنادی برای ارائه اسناد الکترونیکی ۲۶
فصل چهارم ـ رویه استاندارد بانکداری بین‌المللی برای بررسی اسناد تحت اعتبارات مستقل ۲۸
فصل پنجم ـ کنوانسیون سازمان ملل متحد درخصوص ضمانت‌نامه‌های عندالمطالبه و اعتبارنامه‌های تضمینی ۲۹

بخش دوم. ابزارهای تأمین مالی و بازرگانی ۳۵
فصل اول ـ روش‌های سنتی ۴۲
فصل دوم ـ روش‌های نوین ۴۴
فصل سوم ـ اعتبار اسنادی از لحاظ امکان تجدید اعتبار ۱۶۱

بخش سوم. مکانیسم‌های تضمین ۲۲۷
فصل اول ـ اعتبارنامه‌های تضمینی ۲۲۹
فصل دوم ـ ضمانت‌نامه‌ها ۲۴۵
فصل سوم ـ مقررات مشترک ضمانت‌نامه‌ها و اعتبارنامه‌های تجاری و تضمینی ۳۰۵
فهرست تفصیلی ۳۳۳
واژه‌نامه ۳۴۵
منابع ۳۵۷

پیشگفتار

مجموعه پیش رو شامل سه بخش اصلی می‌باشد؛ بخش اول به منابع مکانیسم‌های پرداخت و تضمین‌های بین‌المللی اختصاص یافته است. مقررات اتاق بین‌المللی بازرگانی (ICC)؛ رویه و عرف‌های متحدالشکل برای اعتبارات اسنادی؛ کاربرد UCP در اعتبار اسنادی تضمینی؛ کاربرد UCP در ضمانت‌های عندالمطالبه؛ متمم رویه و عرف‌های متحدالشکل اعتبارات اسنادی برای ارائه اسناد الکترونیکی؛ رویه استاندارد بانکداری بین‌المللی برای بررسی اسناد تحت اعتبارات مستقل و کنوانسیون سازمان ملل متحد درخصوص ضمانت‌نامه‌های عندالمطالبه و اعتبارنامه‌های تضمینی ازجمله قواعد و مقرراتی است که در این بخش موردبحث قرار گرفته‌اند. بخش دوم شامل ابزارهای تأمین مالی و بازرگانی که در دو فصل روش‌های سنتی (شامل حساب باز یا روش امانی و روش پیش‌پرداخت) و روش‌های نوین (شامل بروات وصولی و اعتبارات اسنادی) می باشد. در بخش سوم به مکانیسم‌های تضمین که شامل اعتبارنامه‌های تضمینی و ضمانت‌نامه‌های عندالمطالبه است، پرداخته شده است.

در این کتاب قواعد و مقرراتی که درخصوص ضمانت‌نامه‌های عندالمطالبه آمده و اعتبارات اسنادی استفاده‌شده از متن ترجمه‌شده مقررات متحدالشکل ضمانت‌نامه‌های عندالمطالبه URDG785 توسط سرکار خانم فریده تذهیبی و همچنین مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی UCP006 ترجمه جناب آقای محمدصالح ذوقی می‌باشد. نگارش حاضر قطعاً خالی از اشکال و ایراد نخواهد بود، لیکن باتوجه‌به احساس نیاز دانشجویان گرامی برای داشتن یک منبع درسی در درس مالیه و تضمین‌های بازرگانی بین‌المللی در حدّی که نیاز آنان را برآورده سازد، تدوین گردیده است، لذا از خوانندگان محترم این مجموعه، تقاضامندم ایرادات و اشکالات موجود را اعلام کنند تا انشاا... در چاپ‌های بعدی مطمح نظر قرار گیرد.

دکتر حسین قربانیان
real695@gmail.com

مقدمه

۱. تلاش‌های بسیاری در سطح تجارت بین‌المللی برای ارائه چهارچوبی مناسب و منسجم به‌منظور هماهنگ‌سازی مسائل مربوط به مالیه و تضمین‌های بازرگانی بین‌المللی بانکی صورت گرفته است. بااین‌حال در سطح حقوق ملّی کشورها، پیشرفت آن بسیار کند بوده و تا به امروز بیشتر کشورها در قوانین ملّی خود، مقررات بخصوصی برای اعتبارات اسنادی و ضمانت‌نامه‌های بانکی تدوین ننموده‌اند.

تجربه نشان می‌دهد که نیاز تجّار و بازرگانان با برنامه‌های اولویت‌بندی‌شده، سعی در حفظ جریان حداقلی در راستای مبادلات سرمایه در طول دوره‌های تنزل و افول اقتصادی کشورها به‌نحوی بوده است که این هدف از طریق اعطای اعتبار مستقیم یا تضامین اعتباری محقق می‌شود. از طرفی این تنزّل و افول می‌تواند صادرات و واردات را متوقف سازد. صادرکنندگانی که دسترسی محدودی به سرمایه درحال گردش دارند اغلب برای تولید محصولاتشان نیاز به تأمین مالی دارند، واردکنندگان محصولات نیز اغلب به‌منظور خرید مواد اولیه، کالاها و تجهیزات نیاز به دریافت اعتبار از خارج دارند. نیاز به تسهیلات تجارت خارجی وقتی موردتأکید قرار می‌گیرد که بدانیم رقابت برای دستیابی به قراردادهای صادرات اغلب بر پایه جذابیت دوره پرداخت‌هایی است که ارائه می‌شود. در این راستا ابزارهای تسهیلات تجارت خارجی ایجاد شده‌اند.

۲. بانک‌ها در تسهیلات تجارت خارجی ممکن است: ۱) با اعطای اعتبار به یک شرکت واردکننده، تعهد پرداخت به صادرکننده را بپذیرند؛ ۲) با ارائه وامی کوتاه‌مدت، اقدام به تنزیل اسناد اعتباری کنند و یا اوراق قرضه‌ای با هدف ارائه امکان پرداخت سریع‌تر به صادرکننده، منتشر نمایند؛ ۳) برای کمک به صادرکننده، بانک‌ها در کشور صادرکننده ممکن است وامی را به خریدار خارجی بدهند و به این ترتیب به تسهیل صادرات کمک کنند.

دیگر شکل‌های تأمین مالی تجارت خارجی که بازرگانان می‌توانند از ابزارهایی برای

تأمین مبادلات خود بهره گیرند، عبارتند از:

۱) حواله‌های ارزی: به شکلی که فروشنده تعهدی مبنی‌بر پرداخت در تاریخ معینی در آینده را از خریدار دریافت می‌کند.

۲) ضمانت‌نامه‌های عندالمطالبه: به‌طور کلّی به‌عنوان یک ابزار تضمینی، قراردادی است که بین بانک (ضامن) و ضمانت‌خواه منعقد می‌شود که به‌موجب آن بانک متعهد می‌شود که در طول سررسید، در قبال درخواست‌های کتبی ذی‌نفع مبالغی را به وی بپردازد. هرچند در بیان کلّی از ضمانت‌نامه‌های عندالمطالبه به‌عنوان یک مکانیسم تضمین یاد می‌شود، لیکن در اکثر موارد از این ابزار به‌عنوان یک مکانیسم اعتباری در امر بازرگانی می‌توان استفاده نمود.

۳) بروات وصولی: در این روش فروشنده نسبت به ارسال کالا طبق توافق صورت‌پذیرفته به خریدار اقدام و اسناد حمل کالا را به ضمیمه سایر اسناد موردنیاز خریدار به شعبه ارزی این بانک ارسال و بانک اسناد واصله را به ضمیمه برات کشیده‌شده از طرف فروشنده به همراه دستورات خود به یکی از بانک‌های کارگزار در کشور خریدار ارسال می‌نماید.[۱]

۴) اعتبارنامه‌های تضمینی: به‌عنوان یک ابزار تضمینی شناخته می‌شود که توسط بانک از سوی خریدار یا متقاضی، درجهت ضمانت پرداخت برای فروشنده یا ذی‌نفع صادر می‌شود تا درصورت اثبات انجام تعهد مبنی‌بر حمل کالا یا تأمین خدمات، طبق شرایط و مقررات سند اعتباری به‌وسیله ذی‌نفع و ارائه اسناد موردنیاز تعیین‌شده مطابق با شرایط سند اعتباری، وی محق به دریافت وجه آن شود.

۵) اعتبارات اسنادی: به‌نحوی‌که بانک گشایش‌کننده اعتبار، در ازای درخواست متقاضی اعتبار مبنی‌بر تسویه طلب ذی‌نفع در قبال ارائه اسناد معین و رعایت شرایط و مقررات اعتبار در یک دوره زمانی مشخص به یکی از صور زیر تعهد پرداخت به ذی‌نفع را به‌عهده می‌گیرد:

---

۱. اگر برات‌های مدت‌دار تنزیل شوند، سرمایه در گردشی را جهت تأمین مالی ذی‌نفع فراهم می‌آورند. گرچه کارمزد بانکی اعتبار قبولی در مقایسه با اعتبار با پرداخت معوق زیادتر است، اما در عین حال ذی‌نفع از آزادی عمل بیشتری برخوردار است.

۱- پرداختی را به شخص ثالث (ذی‌نفع) یا به حواله‌کرد او به‌عمل آورده یا ...؛
۲- بانک دیگری را مجاز می‌دارد پرداخت موردنظر را انجام دهد.

در بحث مالیه و تضمین‌های بازرگانی بین‌المللی، ضمانت‌نامه‌ها و اعتبارات اسنادی (تجاری و تضمینی) از اهمیت بسزائی برخوردار هستند.

۳. اعتبارات اسنادی تجاری، ابتدا توسط بازرگانان به‌عنوان یک مکانیسم پرداخت، در اوایل قرن نوزدهم به‌کار گرفته شد.[۱] از آن پس مقررات اعتبارات اسنادی عمدتاً در عرف و رویه تجّار، گسترش یافت.[۲] بسیاری از مقررات اجرایی آن بدون در نظر گرفتن مرزهای جغرافیایی یا سیستم‌های حقوقی، از قوانین عرفی بانکداران در ارتباط با واردکنندگان و صادرکنندگان و شرکت‌های کشتیرانی و بیمه نشئت گرفته است. از سال ۱۹۹۳ اتاق بین‌المللی بازرگانی (ICC) رویه و عرف متحدالشکل را برای اعتبارات اسنادی (UCP) تهیه و ابلاغ کرد. UCP مجموعه قوانینی است که توسط ICC به‌طور منظم تدوین و بازنگری می‌شود (آخرین بازنگری در سال ۲۰۰۷ انجام شده است).

علاوه‌بر این، ICC مقررات متحدالشکل دیگری را معرفی کرده است که می‌توانستند برای ضمانت‌های عندالمطالبه و اعتبارات اسنادی تضمینی به‌کار روند؛ مقررات متحدالشکل برای ضمانت‌های قراردادی (URCG)[۳]، مقررات متحدالشکل برای ضمانت‌های عندالمطالبه (URDG)[۴] و مقررات بین‌المللی تضمین‌نامه‌ها (ISP98)[۵]. علاوه‌بر این مقررات، کمیسیون سازمان ملل متحد تجارت بین‌الملل (UNCITRAL)[۶] یک چهارچوب قانونی جهانی برای ضمانت‌های عندالمطالبه و اعتبارات اسنادی تضمینی به نام کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع‌به ضمانت‌های مستقل و اعتبارات اسنادی تضمینی (UNCIGSLC)[۷] تدوین کرده است.

بنابراین، اعتبارات اسنادی تضمینی و ضمانت‌های عندالمطالبه به‌دلیل ماهیت بین‌المللی‌شان در رویه بانکداری بین‌المللی و در تجارت بین‌المللی پرکاربرد می‌باشند.

---

۱. برای توضیح بیشتر درباره تاریخچه اعتبارات اسنادی نک:
C F Hugo, *The Law Relating to Documentary Credits from a South African Perspective with Special Reference to the Legal Position of the Issuing and Confirming Banks* (Published LLD, University of Stellenbosch, 1996,1997), 178.
2. J.P. van Niekerk and W.G, Schulze, *The South African Law of International Trade* (2006), 306.
3. Uniform Rules for Contract Guarantees
4. Uniform Rules for Demand Guarantees
5. International Standby Practices
6. United Nations Commission on International Trade Law
7. United Nations Convention on Independent Guarantees and Stand-by Letters of Credit (New York, 1995).

٤. در قوانین مدنی و حقوق عرفی بیشتر کشورها، مقررات مدوّنی برای ضمانت‌های عندالمطالبه و اعتبارات اسنادی تضمینی وجود ندارد[1]؛ بنابراین اختلافات باید ابتدا در عرف ها و رویه ها، قوانین نانوشته و اصول حاکم بر قراردادها موردبررسی قرار گیرند. هرچند به‌واسطهٔ ماهیت بین‌المللی‌شان، در خصوص ضمانت‌های عندالمطالبه، اعتبارات اسنادی تضمینی و اعتبارات اسنادی تجاری در کشورهای معدودی، مقررات خاصی تدوین گردیده است. به طور مثال، در ماده ۵ قانون تجاری متحدالشکل (UCC)[2] در ایالات متحده به شرایط و مقررات اعتبار اسنادی تجاری و اعتبارات اسنادی تضمینی پرداخته شده است.

1. F. Schwank, "Electronic International Bank Guarantees and Letters of Credit," *Comparative Law Yearbook of International Business* (1991): 320.
2. Uniform Commercial Code

بخش اول.
منابع مکانیسم‌های پرداخت و تضمین‌های بازرگانی بین‌المللی

۵. در این قسمت، منابع مقررات ضمانت های عندالمطالبه و اعتبارات اسنادی تضمینی به طور کلّی معرفی خواهد شد. به‌ویژه قوانین متحدالشکل مربوطه ICC، کنوانسیون UNCITRAL و رویه استاندارد بانکداری بین المللی برای اسناد تحت اعتبارات مستقل (ISBP) به‌طور مختصر معرفی خواهند شد و قوانین مرتبط موردتوجه قرار خواهند گرفت.

فصل اول ـ مقررات اتاق بین‌المللی بازرگانی (ICC)

۶. با در نظر گرفتن خصیصه بین‌المللی تجارت برای ضمانت‌نامه‌های عندالمطالبه، اعتبارات اسنادی تضمینی و رقابت های اقتصادی مستمر بین کشورهای مختلف، تغییرات اندکی در سطح حقوق ملّی کشورها برای تدوین قوانینی دراین‌خصوص به‌وجود آمده است.

در سال ۱۹۱۹ برخی از سرمایه‌داران و تجّار بزرگ، ICC را تأسیس کردند. ICC یک سازمان بین‌المللی غیردولتی است که شامل هزاران شرکت و انجمن‌های عضو بیش از ۱۳۰ کشور می‌باشد. این سازمان توسط کمیسیون‌های متخصص بی‌شماری که در پاریس و کمیته‌های ملّی وابسته به آن در پایتخت‌های اکثر کشورها قرار دارند، عمل می‌کند و با اعضایشان به‌منظور مدّنظر قرار دادن نگرانی‌های جامعه تجاری هماهنگ بوده و نقطه‌نظرات تجاری تنظیم‌شده توسط ICC را با دولت‌ها در میان می‌گذارند. هدف ICC ارتقاء بخشیدن به تجارت بین‌المللی، سیستم سرمایه‌گذاری آزاد و بازار اقتصاد جهانی می‌باشد. یکی از مهم‌ترین عملکردهای آن، هماهنگی رویه تجارت بین‌المللی از طریق قوانین متحدالشکل و شرایط تجاری مندرج در قراردادها و ارائه رهنمودهایی دراین‌زمینه می‌باشد. به‌عبارت‌دیگر، ICC نمایانگر علایق مختلف جامعه جهانی تجارت می‌باشد و قوانینی وضع می‌کند که به‌طور جهانی بر اجرا و نحوهٔ خریدوفروش، حاکم باشند. ICC سازمان بین‌المللی تجارت است و تنها نماینده‌ای است که صلاحیت اظهارنظر از طرف مؤسسات اقتصادی تمام مناطق، در هر قسمت از جهان را دارد. این سازمان همچنین خدماتی اساسی ارائه می‌دهد که مهم‌ترین آنها، وجود دادگاه بین‌المللی داوری می‌باشد. یک سال بعد از تشکیل سازمان ملل، به ICC مقام مشاوره‌ای در بالاترین سطح سازمان ملل و کارگزاران ویژه‌اش اعطاء گردید. برخی از مقررات جهانی (رویه‌های بین‌المللی) اعلام‌شده توسط ICC به‌عنوان شریک ارجح و ممتاز سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی سنگ‌بنای مقررات تجارت بین‌المللی محسوب